

РОЛЬ УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У СТАНОВЛЕННІ ГАРМОНІЙНОЇ, КУЛЬТУРНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

10. Marek F. *O jazykových schopnostech* / F. Marek // *Cizi jazyky ve škole, 1967/1968*. – №10. – S. 446 – 450.
11. Pimsleur P. *Language Aptitude Testing* / P. Pimsleur. *Testing Symposium: A Psycholinguistic Approach* / ed. A. Davies. Oxford University Press, 1968. – P. 98 – 106.
12. Tempiton H. *A new Technique for Measuring Listening Comprehension* / H. Tempiton // *English Language Teaching, 1977*. – Vol. 31. – № 4. – P. 294 – 299.
13. Terman L.M. *Mental and physical traits of a thousand gifted children. Genetic studies of genius* / L.M. Terman. – Stanford: Stanford University Press, 1925. – 324 p.
14. Van Tassel-Baska J. *Content-based curriculum for high-ability learners: An introduction*. In J. VanTassel-Baska & C. Little (Eds.). – Waco, TX: Prufrock Press. – 2003. – P. 1 – 24.
15. Wittich B. *Prediction of Success in Foreign Language Study* / B. Wittich // *Modern Language Journal, 1962*. – vol. 46. – № 5. – P. 208 – 212.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2016

УДК 373.016:62/64

Світлана Струкова, студентка

Вікторія Чорна, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри початкової освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У СТАНОВЛЕННІ ГАРМОНІЙНОЇ, КУЛЬТУРНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Авторами статті розглянуто роль трудового навчання як чинника розвитку всебічно розвинутої особистості дитини, зокрема виховання в неї комунікативних здібностей, міжкультурного світогляду та національної самосвідомості. Було проаналізовано програмний та методичний матеріал з трудового навчання у початковій школі та виявлено, що особливості цього навчального предмету дають змогу для досягнення будь-яких суміжних виховних цілей.

Ключові слова: трудове навчання, всебічний розвиток особистості молодшого школяра, зміст навчання, інтеркультурний потенціал, виховні цілі.

Лит. 5.

Светлана Струкова, студентка

Виктория Черная, кандидат педагогических наук, ассистент кафедры начального образования
Мелитопольского государственного педагогического университета имени Богдана Хмельницкого

РОЛЬ УРОКОВ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ В СТАНОВЛЕНИИ ГАРМОНИЧНО, КУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА

Авторами статьи рассмотрена роль трудового обучения как фактора развития личности ребенка, а именно воспитание у нее коммуникативных способностей, межкультурного мировосприятия и национального самосознания. Был проанализирован программный и методический материал по трудовому обучению в начальной школе и выявлен, что особенности этого учебного предмета дают возможность для достижения любых сопредельных воспитательных целей.

Ключевые слова: трудовое обучение, всестороннее развитие личности младшего школьника, содержание обучения, интеркультурный потенциал, воспитательные цели.

Svytlana Strukova, Student

Victoriya Chorna, Ph.D. (Pedagogy), Assistant of the Primary Education Department
Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University

THE ROLE OF LABOR TRAINING IN THE DEVELOPMENT OF HARMONIC AND CULTURAL PERSONALITY OF ELEMENTARY SCHOOL PUPILS

The authors consider the role of career education as factor of child holistic personality's development, mainly, the education of its communicative abilities, the cross-cultural outlook and national identity. The article analyzes the software and teaching material on labor education at primary school and reveals that features of the course make it possible to achieve any related educational goals.

Keywords: labour education, a comprehensive personality development, content learning, an intercultural potential, an educational purpose.

Постановка проблеми. Навчання у особистості. Зміст навчальних програм для школи початкової школі є для дитини першого ступеня постійно модернізується у значним етапом становлення її як відповідності до вимог сучасного світу. Потенціал

РОЛЬ УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У СТАНОВЛЕННІ ГАРМОНІЙНОЇ, КУЛЬТУРНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

шкільних предметів для формування гармонійних особистісних якостей молодшого школяра чітко структурує навчальний процес. Не можна однозначно завищити важливість одних предметів перед іншими, але доцільність введення дисциплін до курсу початкової школи частіше диктується економічною та політичною ситуаціями у державі. Однак деякі дисципліни можна виокремити на підставі їх беззаперечної виховної та розвивальної цінності. Трудове навчання молодших школярів є однією з таких дисциплін.

Аналіз основних досліджень. Особливості шкільного трудового навчання розглянуто в працях Н. Брюсової, І. Веремійчик, В. Дідух, Т. Шпікалової, З. Плохій, О. Савченко, Д. Тхоржевського та ін. Також неоціненним є вклад в становлення сучасного трудового навчання класиків вітчизняної педагогіки та психології Л. Божовича, Л. Виготського, В. Кузіна, Я. Коменського, В. Сухомлинського, К. Ушинського.

Метою статті. Визначення ролі трудового навчання в молодших класах одного з провідних чинників розвитку всебічно розвиненої особистості дитини, зокрема виховання у неї комунікативних здібностей, інтеркультурного світогляду та національної свідомості.

Виклад основного матеріалу. Згідно програми трудового навчання в початкових класах метою “Трудового навчання” в початковій школі є формування і розвиток в межах вікового можливостей предметно-перетворювальної компетентності учнів, яка дає можливість їм самостійно вирішувати предметно-практичні та побутові задачі [2]. Визначено перелік завдань для досягнення зазначеної мети. Може здатися, що зміст трудового навчання достатньо вузький та не має достатніх можливостей для інтеграції суміжних виховних завдань, але це не так.

Детально проаналізувавши зміст підручників та зошитів з трудового навчання рекомендованих МОН України ми помітили, що запропоновані тематики та види завдань не обмежують вчителя у створенні можливостей для досягнення суміжних виховних цілей.

Загальновідомо, що праця сприяє розумовому та фізичному розвитку дитини. Окрім цього процес праці супроводжується спілкуванням з іншими людьми. У різноманітних дитячих трудових об'єднаннях праця носить колективний характер та її здійснення обов'язково пов'язано з включенням школяра у складну систему виробничих та моральних стосунків. Учень повинен вміти співпрацювати з іншими учнями, виконувати рекомендації керівника, відповідати за результати не лише своєї праці, а й інших,

виявляти ініціативу в доведенні справи до кінця. Загалом, він має вміти взаємодіяти у колективі, спілкуватися з його членами [1].

Взаємодія між дітьми на уроках трудового навчання відбувається дуже активно: спостереження у стінах школи дали змогу зробити висновок, що під час уроків праці учні більше дізнаються про вподобання, захоплення один одного ніж під час інших уроків чи перерв. Причому вагомим чинником цього є невербальна комунікація. Вона відбувається через процес та результати праці – творчі поривання дитячої фантазії та спосіб роботи над завданням віддзеркалюють внутрішній світ та особливості характеру учня [3].

Що ж стосується саме змісту та видів учбової діяльності на уроках трудового навчання у початкових класах, то тут, як вже було зазначено раніше, реалізація бажаних виховних ідей та цілей має необмежений потенціал. Змістові лінії трудового навчання в початковій школі є наступними: ручні техніки обробки матеріалів, технічна творчість, декоративно-ужиткове мистецтво та самообслуговування. Кожна змістова лінія, відповідно, передбачає ознайомлення з теоретичними аспектами та виконання відповідної практичної роботи. Результат засвоєння нових знань має відповідати державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Засоби навчання, матеріали з якими працюють учні відповідають інтересам сучасних молодших школярів. Окрім цього оформлення підручників та допоміжних матеріалів наповнене яскравими зображеннями, цікавими алегоріями та ігровими моментами, що посилює інтерес учнів до предмету, сприяє досягненню виховних цілей [3]. Але коло цих цілей можливо розширити у будь-якому напрямку. По-перше, тому що зв'язок трудового навчання з іншими науками є взаємозворотнім, по-друге, також можна включити в процес викладання трудового навчання змістові добавки відповідно до мети, яку ставить перед собою вчитель. Нас цікавить розвиток в учнів комунікативних умінь, а також визначення своєї культури серед інших.

У підручниках з трудового навчання у 1 – 4 класах достатньо розкрито тему української культури. Широко використано елементи усної народної творчості: прислів'я та приказки, що посилюють інтерес дітей до навчання та впливають на формування поваги до праці. Також в окремих розділах (“У гості до майстрів”, “Витинанка”, “Декорування виробів”) розглянуто традиційні українські народні ремесла та їх особливості. Програмою також передбачені

РОЛЬ УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У СТАНОВЛЕННІ ГАРМОНІЙНОЇ, КУЛЬТУРНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

екскурсійні години протягом яких діти мають змогу відвідати відповідні підприємства [4].

Що ж стосується особливостей інших культур та народів, то дане питання потребує втручання вчителя та його творчої фантазії. Безумовно, необхідно чітко слідувати програмовим інструкціям, використовувати перевірені матеріали, але кожна ситуація навчання при необхідності може модифікуватися та доповнюватися. Наприклад: у першому класі на перших уроках трудового навчання діти відкривають для себе світ професій, усвідомлюють важливість праці в житті суспільства. В підручнику перелічено професії характерні для нашої місцевості, наших потреб та особливостей. Це є основою даного питання і має бути головним. Але також пізнавальною для учнів буде інформація про рідкісні та нехарактерні професії як в Україні так і за кордоном. Наприклад, дітям без сумніву буде цікаво дізнатися що у Китаї є така професія, як є вихователь маленьких панд у своєрідному “дитячому садку” [5] або інші подібні факти. Схожої інформації у вільному доступі достатньо. Таку цікавинку можна подати у вигляді ігрового моменту або просто ввести в урок, тим самим збагативши кругозір першокласників та давши поштовх до розуміння цінності кожної професії. І звичайно ж таким шляхом національні особливості інших країн також будуть розкриті просто і доступно.

Під час роботи з папером передбачено знайомство з технікою оригамі, що походить своїми коренями до Давньої Японії та Китаю. Це теж є інформацією, яка розширить дитяче пізнання світу та ще сприятиме утворенню більшої кількості асоціацій у свідомості учня, а це, в свою чергу, дасть змогу ефективніше запам’ятати та відтворити щойно вивчені дії. Дана техніка має місце у кожному класі і тому є можливість використовувати більшу кількість цікавої інформації відповідно до дорослішання учнів.

Аналогічно можна розглядати техніки “квілінг”, “мозаїка”, “колаж”, походження та історія розвитку яких теж відносяться до інших культур, але мають вже міцний зв’язок із нашою.

Помітною на уроках трудового навчання серед інших видів діяльності є робота з природним матеріалом. Цей розділ також має своєрідний потенціал для формування інтеркультурної взаємодії у рамках класного колективу. Найчастіше використовується рослинний матеріал для виконання практичних робіт. Багато рослин нашої місцевості походять з різних кутків світу та мають цікаву історію походження на своїй Молодь і ринок №9 (140), 2016

Батьківщині або появи саме в нашій країні. Часто навіть є цілі легенди та прикмети пов’язані з тією чи іншою рослиною. Тож включення відповідних відомостей в хід уроку також стане корисним для досягнення вищезазначеної мети. Подібним чином може проводитися робота з сучасними штучними матеріалами.

Висновок. Отже, якщо розглянути процес викладання трудового навчання у початкових класах, то можна відмітити, що виховний потенціал цього предмету не розкритий повністю у діючих програмах та підручниках. Загалом для досягнення яких-небудь виховних цілей не має чіткого шляху і тому вчитель має проявляти педагогічну творчість спираючись на досвід та професійні знання. Звичайно, що в усьому має бути міра і перевантаження дітей зайвими, понаднормовими роботами чи важкими для їхнього сприйняття знаннями неприйнятно, але грамотне та доцільне включення нехарактерних елементів інформативного чи практичного спрямування може стати не тільки шляхом до досягнення необхідної мети, але й сприятиме кращому засвоєнню навчального матеріалу даного предмету.

У даній статті не розглянуто всього потенціалу навчального предмету “Трудове навчання” у становленні гармонійної та культурної особистості молодшого школяра, а тільки розкрито зміст предмету з точки зору можливостей для розвитку національної самоідентифікації у багатокультурному соціумі, розуміння взаємного зв’язку культур та комунікації між людьми. Але навіть з цієї точки зору не можна стверджувати про обмеженість способів інтеграції нестандартних виховних цілей в процес навчання, що і доводить перспективність подальших досліджень.

1. Дупак Н. *Передумови виховання в учнів культури праці* / Надія Дупак // *Рідна школа*. – 2003. – №2. – С. 28 – 31.

2. *Програми з трудового навчання для 1 – 4 класів*. – К., 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>

3. *Розвиток особистості школяра: роль трудового виховання* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/13724/>

4. Савченко О.Я. *Дидактика початкової освіти: підруч. [для студ. пед. фак. вищ. навч. закл.] / Олександра Яківна Савченко*. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.

5. *Цікаві професії* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bomba.co>

Стаття надійшла до редакції 12.09.2016